

Výzkumný ústav
lesního hospodářství
a myslivosti, v. v. i.

TISKOVÁ ZPRÁVA

Systém včasného varování před lýkožroutem smrkovým

Strnady – 6. dubna 2017 – V důsledku měnících se podmínek prostředí a očekávaného oteplování bude s největší pravděpodobností docházet u lýkožrouta smrkového k urychlení jeho vývoje, dřívějšímu dokončení životního cyklu a zakládání další generace v sezóně. Tuto neradostnou prognózu se snaží zmírnit inovovaný systém TANABBO II pro tvorbu předpovědí ohrožení smrkových porostů obávaným kůrovcem. Jedná se o jeden z prvních systémů včasného varování před napadením I. smrkovým, využívající dálkového průzkumu země (DPZ) a geografických informačních systémů (GIS) nejen v České republice, ale obecně pro podmínky smrkových ekosystémů.

Doposud účinná obranná opatření v důsledku obecně vyšší početnosti škůdců již ztrácejí svůj účinek a jsou aplikována ve větším rozsahu. Současně značně pokulhává včasná asanace aktivních kůrovcových stromů, takže je nutné klást důraz zejména na včasnost a důslednost asanace. Právě k včasným a účinným zásahům by měl přispět inovovaný prognostický systém, který mohou používat všichni správci a vlastníci lesa, odborní lesní hospodáři, subjekty provádějící lesnické činnosti apod. při ochraně lesa před I. smrkovým.

Vzhledem k tomu, že systém není úplně jednoduchý a především příprava vhodných vstupních dat vyžaduje určitou zručnost při práci s databázemi, mohou uživatelé požádat o spolupráci autory metodiky. Certifikovanou příručku nedávno vydal Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. (VÚLHM). Jedním ze spoluautorů je vědecký pracovník VÚLHM z Lesní ochranné služby Jan Lubojacký. Autory jsou také výzkumníci z Ústavu ekologie lesa Slovenské akademie vied, Národního lesnického centra Lesnického

Likvidace kůrovce na Libavé v roce 2016, VLS, foto Jan Lubojacký

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

výzkumného ústavu Zvolen, Technické univerzity vo Zvolene a Katedry ochrany lesa a entomologie Fakulty lesnické a dřevařské České zemědělské univerzity v Praze.

Výstupy systému TANABBO II umožní časovou a prostorovou optimalizaci kritických opatření ochrany lesa (doba, do kdy je potřeba instalovat feromonové lapače a lapáky; doba, do kdy je možné vykonat kvalitní asanaci dřevní hmoty apod.). „**Výstupy modelu mohou pomoci lesnickému provozu identifikovat území se zvýšeným rizikem napadení I. smrkovým, poskytují systém pro operační ohodnocení aktuálního rizika gradace lýkožrouta, informaci o předpokládaném začátku jeho letové aktivity a systém pro prostorovou detekci probíhajících gradací,**“ objasňují autoři metodiky smysl projektu.

Metodika je rozdělena do dvou částí, prognostické a operační. Pro obě jsou popsány vstupní údaje, práce s daty a naznačeny principy výpočtů. První část obsahuje moduly pro výpočet dynamiky a prognóz poškozování porostů I. smrkovým pro následující sezónu. Do operační části jsou zařazeny moduly pro výpočet vývoje lýkožrouta podle modelu PHENIPS a hodnocení rizika sucha, což je nadstandardní a umožňuje kromě výpočtu stadia vývoje kůrovce také definovat výrazné nebezpečí při souběhu stresu působícího na stromy a letové aktivity lýkožrouta.

Mezi hlavní zdroje údajů o stavu lesních porostů při počítačovém modelování patří satelitní snímky. Cenným zdrojem informací o ročním poškození lesů I. smrkovým jsou údaje o nahodilých těžbách z databáze lesní hospodářské evidence (LHE) jednotlivých vlastníků lesa. Údaje o stanovištních podmínkách jsou získávány z různých zdrojů a databází, mezi něž patří digitální modely terénu (DTM) a typologické mapy (skupiny lesních typů).

Riziko napadení lesních porostů, vznik a rozšiřování ohnisek žíru silně ovlivňují lokální klimatické podmínky a aktuální meteorologická situace. Model proto využívá údaje z meteorologických stanic, které se nacházejí v zájmovém území. Soubory údajů obsahují záznamy o minimální, maximální a průměrné denní teplotě, denním úhrnu srážek a kumulativní denní solární radiaci.

Geografické údaje jsou uloženy v databázi systému GRASS GIS (<https://grass.osgeo.org/>).

Prognostická část systému je založená na konceptu dvou souvisejících procesů: vznik nových a rozšiřování existujících ohnisek žíru. Moduly pro výpočet dynamiky poškození porostů I. smrkovým byly navrženy tak, aby bylo možné jejich výstupy použít pro validaci.

Program TANABBO II je dostupný na webových stránkách <http://www.tanabbo.org>. Registrovaní uživatelé mají přístup k aktuální i k předcházejícím verzím programu. V sekci Download se nachází instrukce pro instalaci programu, odkazy na zdrojové kódy a manuál uživatele.

Metodika byla zpracována v rámci řešení výzkumných projektů Národní agentury pro zemědělský výzkum a je ke stažení na stránkách VÚLHM:

http://www.vulhm.cz/sites/File/vydavatelstva_cinnost/lesnicky_pruvodce/LP_1_2017.pdf

Kontakt na spoluautora metodiky za VÚLHM: Ing. Bc. Jan Lubojacký, Ph.D.; e-mail: lubojacky.j@seznam.cz
Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i., Lesní ochranná služba

Kontakt na spoluautory metodiky za ČZU: Mgr. Karolína Lukášová; Ph.D. prof. Ing. Jaroslav Holuša, Ph.D.; e-mail: holusa@fld.czu.cz; Fakulta lesnická a dřevařská ČZU v Praze, Katedra ochrany lesa a entomologie